

POSTANOWIENIE

Dnia 23 listopada 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Jerzy Kwaśniewski (przewodniczący)

SSN Halina Kiriło

SSN Maciej Pacuda (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania S. L.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych

o rentę rodzinną w związku ze służbą wojskową,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 23 listopada 2011 r.,

zażalenia odwołującej się na postanowienie Sądu Apelacyjnego [...]

z dnia 11 sierpnia 2011 r.,

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych postanowieniem z dnia 11 sierpnia 2011 r. odrzucił skargę kasacyjną wniesioną przez ubezpieczoną S. L. od wyroku tego Sądu z dnia 13 października 2010 r.

W pisemnych motywach swego postanowienia Sąd Apelacyjny przypomniał, że wymienionym wyrokiem oddalił apelację ubezpieczonej od wyroku Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 30 czerwca 2010 r.

Od wyroku Sądu Apelacyjnego ubezpieczona, reprezentowana przez swego pełnomocnika, wniosła skargę kasacyjną, nie określając w niej jednak wartości przedmiotu zaskarżenia. Wezwany, zgodnie z wytycznymi zawartymi w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 21 czerwca 2011 r., III UK 11/11, do

uzupełnienia tego braku formalnego skargi kasacyjnej pełnomocnik ubezpieczonej wyjaśnił, że przedmiotowa sprawa nie jest sprawą o prawa majątkowe, w której o dopuszczalności wniesienia skargi kasacyjnej decyduje wartość przedmiotu zaskarżenia. Podkreślił, iż przedmiotem zaskarżenia w sprawie jest odmowa przyznania skarżącej prawa do renty rodzinnej po zmarłym mężu, którego śmierć nastąpiła w związku ze służbą wojskową. Na uzasadnienie swojego stanowiska wskazał przy tym pogląd prawny zawarty w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 8 lipca 2004 r., II UZ 21/04 oraz przytoczył zarzuty merytoryczne względem zaskarżonej przez ubezpieczoną decyzji organu rentowego.

Odwołując się do regulacji zawartej w art. 398² § 2 k.p.c., Sąd Apelacyjny stwierdził, iż przede wszystkim pełnomocnik ubezpieczonej nie uzupełnił w określonym mu terminie braku formalnego skargi kasacyjnej, w związku z czym podlegała ona odrzuceniu. Ponadto sąd drugiej instancji podkreślił, że zarówno on, jak i uprzednio sąd pierwszej instancji, zauważyły w uzasadnieniach wydanych orzeczeń, iż istoty sporu w rozpoznawanej sprawie nie stanowi prawo do renty rodzinnej, lecz jej wysokość, która jest różna w zależności od tego, czy śmierć zmarłego nastąpiła w związku ze służbą wojskową, czy też bez tego związku. Taki sam pogląd wyraził również Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 21 czerwca 2011 r., w którym stwierdził, że przedmiotowa sprawa jest sprawą o prawa majątkowe, w której o dopuszczalności skargi kasacyjnej decyduje wartość przedmiotu zaskarżenia. Organ rentowy decyzją z dnia 19 listopada 2008 r. przyznał bowiem ubezpieczonej rentę rodzinną po żołnierzu, którego śmierć nie pozostaje w związku ze służbą wojskową w wysokości 60% jej wymiaru, zaś ubezpieczona dochodziła prawa do renty po zmarłym żołnierzu, którego śmierć pozostaje w związku ze służbą wojskową w wysokości 70% wymiaru. Istotą sprawy nie jest więc prawo do S. L. do renty rodzinnej po zmarłym żołnierzu, ponieważ okoliczność czy jego śmierć miała związek ze służbą wojskową ma bezpośredni wpływ na wysokość renty, a nie na prawo do tego świadczenia. Dlatego też skarga kasacyjna ubezpieczonej podlegała odrzuceniu na podstawie art. 398⁶ § 2 k.p.c.

Powyższe postanowienie zaskarżyła zażaleniem ubezpieczona S. L. działająca za pośrednictwem swego pełnomocnika, który zarzucił temu postanowieniu naruszenie art. 398² § 1 k.p.c.

Równocześnie autor zażalenia ponownie wyjaśnił, że jego zdaniem przedmiotowa sprawa nie jest sprawą o prawa majątkowe, w której o dopuszczalności wniesienia skargi kasacyjnej decyduje wartość przedmiotu zaskarżenia. Podkreślił, iż przedmiotem zaskarżenia w sprawie jest odmowa przyznania skarżącej prawa do renty rodzinnej po zmarłym mężu, którego śmierć nastąpiła w związku ze służbą wojskową. Na uzasadnienie swojego stanowiska powołał też pogląd prawny zawarty w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 8 lipca 2004 r., II UZ 21/04 oraz przytoczył zarzuty merytoryczne odnoszące się do zaskarżonej przez ubezpieczoną decyzji organu rentowego, stwierdzając że była ona wynikiem błędnej wykładni art. 43 ust. 1 pkt 2 w związku z art. 45 ust. 1 oraz art. 57 ust. 2 ustawy z dnia 29 maja 1974 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin.

Wskazując na powyższe zarzuty, skarżący domagał się uchylenia zaskarżonego postanowienia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Zgodnie z treścią art. 398² § 1 k.p.c. skarga kasacyjna jest niedopuszczalna w sprawach o prawa majątkowe, w których wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż pięćdziesiąt tysięcy złotych, w sprawach gospodarczych – niższa niż siedemdziesiąt pięć tysięcy złotych, a w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych - niższa niż dziesięć tysięcy złotych. Jednakże w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych skarga kasacyjna przysługuje niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia w sprawach o przyznanie i o wstrzymanie emerytury lub renty oraz o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego. Wypada dodać, iż każda sprawa o emeryturę lub rentę, bez względu na to, czy przedmiotem roszczenia jest w niej prawo do tych świadczeń, czy też ich wysokość, jest sprawą o prawo majątkowe, gdyż żądanie ubezpieczonego zmierza w istocie do realizacji prawa mającego bezpośredni wpływ na jego stosunki majątkowe (por. np. uzasadnienie orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 1961 r., 2 CR 909/59, OSPiKA 1962, nr 1, poz. 8, czy też postanowienie Sądu

Najwyższego z dnia 6 listopada 2008 r., II UZ 47/08, OSNP 2010, nr 9-10, poz. 128).

Już w poprzednio obowiązującym stanie prawnym określający wówczas dopuszczalność kasacji art. 392¹ § 1 k.p.c., zawierający w zdaniu drugim regulację tożsamą z cytowanym wyżej art. 398² § 1 k.p.c., a w zdaniu pierwszym różniący się od niego tylko wartością przedmiotu zaskarżenia, był wielokrotnie przedmiotem wykładni Sądu Najwyższego. W postanowieniu z dnia 17 stycznia 2001 r., II UZ 145/00 (OSNP 2002, nr 19, poz. 474) Sąd Najwyższy wyjaśnił, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, poza sprawami o przyznanie i wstrzymanie emerytury lub renty oraz o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego, dopuszczalność kasacji zależy od wartości przedmiotu zaskarżenia (art. 392¹ k.p.c. w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 24 maja 2000 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego, ustawy o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz ustawy o komornikach sądowych i egzekucji, Dz. U. Nr 48, poz. 554). Analogiczne stanowisko Sąd Najwyższy zajął również w postanowieniu z dnia 23 marca 2001 r., II UKN 706/00 (OSNP 2002, nr 24, poz. 609), wskazując tam, że na podstawie art. 392¹ k.p.c. tylko w sprawach o przyznanie i wstrzymanie emerytury lub renty oraz objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego kasacja przysługuje niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia, w pozostałych sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych kasacja nie przysługuje, jeżeli wartość ta, ustalona stosownie do art. 22 k.p.c., jest niższa niż dziesięć tysięcy złotych. Z kolei w postanowieniu z dnia 25 maja 2001 r., II UZ 30/01 (OSNP 2003, nr 6, poz. 161) Sąd Najwyższy wyjaśnił, że sprawa o podwyższenie (przeliczenie podstawy wymiaru) emerytury nie jest sprawą o przyznanie lub wstrzymanie prawa do emerytury, w której kasacja przysługuje niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia (art. 392¹ § 1 zdanie drugie k.p.c.). Taki sam kierunek wykładni art. 392¹ k.p.c. został zaprezentowany w kolejnych orzeczeniach Sądu Najwyższego (por. postanowienia : z dnia 13 marca 2001 r., II UZ 13/01, OSNP 2003, nr 2, poz. 47, z dnia 13 marca 2001 r., II UZ 15/01, OSNP 2003, nr 2, poz. 49, z dnia 28 listopada 2001 r., II UZ 80/01, OSNP 2003, nr 18, poz. 449, czy też z dnia 10 kwietnia 2002 r., II UZ 31/02, LEX nr 54791). Zachował on aktualność również w obecnym stanie prawnym, czego przykładem może być

postanowienie z dnia 13 stycznia 2006 r., I UZ 47/05 (OSNP 2006, nr 3-4, poz. 56) oraz postanowienie z dnia 11 kwietnia 2006 r., II UZ 1/06 (niepublikowane), w którym Sąd Najwyższy stwierdził, że jeżeli prawo do emerytury nie jest kwestionowane postępowaniu sądowym, w którym chodzi o wysokość tego prawa, to o dopuszczalności skargi kasacyjnej decyduje wartość przedmiotu zaskarżenia określona w art. 398² § 1 k.p.c. oraz postanowienie z dnia 6 listopada 2008 r., II UZ 48/08 (LEX nr 686064), zgodnie z którym jeśli przedmiotem sporu nie jest prawo do emerytury lub renty, lecz jedynie jego wysokość, to dopuszczalność zaskarżenia wyroku Sądu drugiej instancji uzależniona jest od wartości przedmiotu zaskarżenia obliczonej w oparciu o przepis art. 22 k.p.c. i stanowi ona różnicę między wysokością świadczenia wypłacanego przez organ rentowy, a wysokością świadczenia żądanego przez ubezpieczonego w skali jednego roku (por. także postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 listopada 2010 r., II UZ 30/10, LEX nr 707896 oraz z dnia 17 listopada 2010 r., II UZ 31/10, LEX nr 707897). Z kolei w sprawach o rentę z tytułu niezdolności do pracy w orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalił się pogląd, zgodnie z którym sprawa wszczęta odwołaniem od decyzji rozstrzygającej o prawie do renty z tytułu niezdolności do pracy, kwestionującym wyłącznie stopień tej niezdolności, jest sporem o wysokość świadczenia, w którym o dopuszczalności skargi kasacyjnej decyduje wartość przedmiotu zaskarżenia (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 14 stycznia 1997 r., II UKN 51/96, OSNAPiUS 1997, nr 17, poz. 329, z dnia 17 marca 2004 r., III UZ 1/04, niepublikowane, z dnia 7 czerwca 2005 r., II UZ 26/05, niepublikowane, z dnia 6 listopada 2008 r., II UZ 47/08, OSNP 2010, nr 9-10, poz. 128 oraz dnia 16 lipca 2009 r., II UZ 22/09, LEX nr 536857). Podzielając w pełni zaprezentowane poglądy judykatury, Sąd Najwyższy stwierdza zatem, że nie jest tak, iż w nawet przypadku, w którym dojdzie do zakwestionowania decyzji organu rentowego wydanej w następstwie rozpoznania wniosku o emeryturę lub rentę (o prawo do któregoś z tych świadczeń), skarga kasacyjna wniesiona od wyroku Sądu drugiej instancji będzie dopuszczalna niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia (art. 398² § 1 zd. 2 k.p.c.). O dopuszczalności skargi kasacyjnej, również w takich sprawach, musi bowiem decydować rzeczywisty przedmiot sporu, a następnie przedmiot zaskarżenia, określony w odwołaniu wszczynającym postępowanie

sądowe, stosownie do treści art. 468 § 2 pkt 1 i 3 k.p.c. Jeśli więc przedmiotem tym będzie tylko wysokość emerytury lub renty (wysokość prawa do jednego z tych świadczeń) wynikająca z uwzględnienia elementów mających wpływ na ową wysokość, to taką sprawę należy traktować jako sprawę o prawa majątkowe w rozumieniu art. 398² § 1 zd. 1 k.p.c.

Poglądy odmienne, wyrażone w powołanym w zażaleniu postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 8 lipca 2004 r., II UZ 21/04 (LEX nr 686063), a także w postanowieniu z dnia 28 listopada 2001 r., II UZ 82/01 (OSNP 2003, nr 19, poz. 474), czy też w postanowieniu z dnia 3 listopada 2004 r., I UZ 37/04 (OSNP 2005, nr 15, poz. 236) nie są natomiast powszechnie akceptowane. Dodać wypada, iż zaprezentowane w postanowieniu z dnia 8 lipca 2004 r., II UZ 21/04 stanowisko Sądu Najwyższego w ogóle nie może być brane pod uwagę w rozpoznawanej sprawie, jeśli zważyć że wyraźnie nawiązuje ono do kwestii ubiegania się przez osobę ubezpieczoną wprawdzie o takie samo (z nazwy) świadczenie, ale oparte na innej podstawie prawnej. Stąd na przykład odwołanie się w tym postanowieniu do poglądu wyrażonego w postanowieniu z dnia 13 maja 2004 r., II UZ 13/04, którego teza brzmi: „kasacja, w której ubezpieczony domaga się – przy uwzględnieniu spornych okresów składkowych i nieskładkowych – przyznania prawa do emerytury na podstawie art. 27 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach (...) w miejsce emerytury przyznanej na podstawie art. 28 tej ustawy, przysługuje bez względu na wartość przedmiotu zaskarżenia”, czy też stwierdzenie, że „Ujawnienie nowych dowodów, a więc np. odnalezienie dokumentacji potwierdzającej pracę w szczególnych warunkach, lub odtworzenie dokumentacji świadczącej o pracy ubezpieczonego w kopalni węgla, ma wpływ nie tylko na wysokość (na to ma wpływ w sposób pośredni), ale przede wszystkim ma wpływ na ustalenie podstawy przyznania mu określonej emerytury, a więc sięga do przesłanek prawa do świadczenia, np. w postaci emerytury górniczej”. Zdaniem Sądu Najwyższego wyrażonym w sprawie będącej przedmiotem postanowienia z dnia 8 lipca 2004 r., II UZ 21/04 „podobnego rodzaju roszczenie wysunęła powódka”.

Odnosząc natomiast przedstawione rozważania do stanu faktycznego charakterystycznego dla rozpoznawanej sprawy, Sąd Najwyższy zauważa, iż

postępowanie w tej sprawie zostało zainicjowane odwołaniem wniesionym przez ubezpieczoną od decyzji organu rentowego dotyczącej w istocie nie przyznania prawa do renty rodzinnej po żołnierzu (prawo to ubezpieczona uzyskała bowiem na podstawie decyzji organu rentowego z dnia 19 listopada 2008 r.), lecz ustalenia wysokości tego świadczenia. Wypada dodać, iż zgodnie z art. 43 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 29 maja 1974 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin świadczenie określone w Rozdziale 5 tej ustawy, a zatem również renta rodzinna, przysługują członkom rodziny: 1) żołnierza, który zmarł: a) w czasie odbywania czynnej służby wojskowej lub b) w ciągu 3 lat od zwolnienia ze służby wojskowej, jeżeli śmierć nastąpiła wskutek chorób powstałych lub urazów doznanych w czasie odbywania służby wojskowej; 2) inwalidy wojskowego uprawnionego w chwili śmierci do renty z tytułu niezdolności do pracy, a także członkom rodziny żołnierza, który zaginął w czasie pełnienia służby wojskowej (ust. 2). Z kolei stanowiący jedyną podstawę prawną wymienionej renty art. 45 ust. 1 mówi wyłącznie o rencie rodzinnej, która przysługuje uprawnionym członkom rodziny zmarłego, nawiązując w tym zakresie do art. 44 tej ustawy określającego krąg osób uprawnionych do wskazanego świadczenia oraz do dodatków wymienionych w art. 48 i art. 50. Prawo do renty rodzinnej jest więc uzależnione od ustalenia, czy dana osoba należy do kręgu osób uprawnionych oraz od tego, czy osoba, po której renta ma być przyznana została wymieniona w art. 43 ust. 1 i 2, a nie od tego czy śmierć członka rodziny, po którym renta ma być przyznana, nastąpiła w związku ze służbą wojskową, czy też bez takiego związku. Związek śmierci ze służbą wojskową nabiera zaś znaczenia dopiero na etapie obliczenia wysokości świadczenia. Jak wynika bowiem z tabeli stanowiącej część powołanego przepisu, w przypadku stwierdzenia związku śmierci ze służbą wojskową renta rodzinna wynosi miesięcznie (gdy uprawnioną jest jedna osoba) 70% podstawy wymiaru, a w sytuacji gdy związek taki nie zostanie potwierdzony – 60% podstawy wymiaru. Skoro zatem związek śmierci ze służbą wojskową nie decyduje o prawie do renty rodzinnej (nie stanowi przesłanki nabycia prawa do tego świadczenia), lecz o jej wysokości, to wbrew odmiennemu stanowisku zaprezentowanemu przez skarżącą w obecnie rozpoznawanym zażaleniu, przedmiotowa sprawa nie jest sprawą o przyznanie renty w rozumieniu art. 398² § 1 zd. 2 k.p.c., w której skarga

kasacyjna przysługuje niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia, ale sprawą o prawo majątkowe, w której o dopuszczalności skargi kasacyjnej decyduje wartość przedmiotu zaskarżenia w rozumieniu art. 398² § 1 zd. 1 k.p.c. Jeżeli zaś jest ona niższa niż 10.000 złotych, to skarga kasacyjna jako niedopuszczalna podlega odrzuceniu. Skarżąca, mimo wezwania jej do tego przez sąd drugiej instancji, nie określiła wartości przedmiotu zaskarżenia, a co za tym idzie nie usunęła braków skargi kasacyjnej w terminie, doprowadzając do sytuacji, o której mowa w art. 398⁶ § 2 k.p.c., i uniemożliwiając tym samym ewentualne nadanie skardze kasacyjnej dalszego biegu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 stycznia 2008 r., II UZ 41/07, OSNP 2009, nr 7-8, poz. 107). To powodowało, iż jej skarga kasacyjna słusznie została odrzucona zaskarżonym postanowieniem.

Kierując się przedstawionymi argumentami oraz opierając się na treści art. 398¹⁴ k.p.c., w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.